

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Бабміндра Д.І., д.е.н., професор, Буша Д.В., здобувач, Овчаренко А.В.

*Запорізький національний університет
Україна, 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66*

alina.ovcharenko@ukr.net

У статті досліджено цілі та завдання еколого-економічного природокористування за рахунок формування інвестиційної привабливості земельно-ресурсного потенціалу як наукової передумови розвитку земельних відносин в Україні. Висвітлено його результати та окремі помилки при недбалому використанні земельних ресурсів. Окреслено сучасні проблеми земельних відносин і шляхи їх вирішення. Запропоновано систему заходів для розвитку ринкових земельних відносин в Україні. В умовах пошуку ефективної моделі функціонування пореформеного сільськогосподарського землекористування зокрема та економіки сільського господарства України загалом не виникає суперечностей в особливо важливій та стратегічній ролі для їхнього розвитку інвестицій. Водночас потік інвестиційного капіталу в аграрну сферу характеризується дуже низькою динамікою, хоча потенціал земельних ресурсів значно вищий порівняно з потенціалом більшості європейських країн. Тому в період обмеженості інвестиційних ресурсів інвестиційна привабливість сільськогосподарського землекористування як категорія є основним критерієм, на основі якого формуються інвестиційна стратегія з боку інвестора та інвестиційна аграрна політика держави. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває питання визначення інвестиційної привабливості сільськогосподарського землекористування як визначення найперспективніших напрямків залучення капіталу. В умовах становлення в Україні ринкових земельних відносин набуває особливої актуальності організація території новостворених підприємств ринкового типу, яка повинна базуватися на врахуванні об'єктивних економічних та біологічних законів, які діють незалежно від волі і свідомості людей в процесі господарської та природоохоронної діяльності. Така організація території сільськогосподарських підприємств пов'язується з еколого-господарським станом земель і їх впорядкуванням. Тому землеустрій повинен включати в себе систему управлінських і господарських заходів (правових, технічних, економічних, екологічних), які забезпечать збереження, відтворення і раціональне використання земель та інших природних ресурсів в інтересах населення даної території і всього суспільства. Це завдання може бути виконане за умови встановлення для конкретного ландшафту параметрів інтенсивного, активного, консервативного і природного чи близького до природного ландшафту напрямів використання території. У зв'язку з цим кардинально зростає роль еколого-ландшафтних досліджень.

Ключові слова: земельні відносини, ринок землі, земельна реформа, земельно-ресурсний потенціал, раціональне землекористування, інвестиційно привабливі землі, прогнозування, геоінформаційна модель, капіталізація земель.

ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЕ И ФОРМИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА

Бабминдра Д.И., д.э.н., профессор, Буша Д.В., соискатель, Овчаренко А.В.

*Запорожский национальный университет
Украина, 69600, г. Запорожье, ул. Жуковского, 66*

В статье исследованы цели и задачи эколого-экономического природопользования за счет формирования инвестиционной привлекательности земельно-ресурсного потенциала как научной предпосылки развития земельных отношений в Украине. Освещены его результаты и отдельные ошибки при небрежном использовании земельных ресурсов. Определены современные проблемы земельных отношений и пути их решения. Предложена система мер по развитию рыночных земельных отношений в Украине. Сейчас в условиях поиска эффективной модели функционирования пореформенного сельскохозяйственного землепользования в частности и экономики сельского хозяйства Украины в целом не возникает противоречий в особо важной и стратегической роли для их развития инвестиций. В то же время поток инвестиционного капитала в аграрную сферу характеризуется очень низкой динамикой, хотя потенциал земельных ресурсов значительно выше по сравнению с потенциалом большинства европейских стран. Поэтому в период ограниченности инвестиционных ресурсов инвестиционная привлекательность сельскохозяйственного землепользования как категория является основным критерием, на основе которого формируются инвестиционная стратегия со стороны инвестора и инвестиционная аграрная политика государства. В связи с этим особую актуальность приобретает вопрос определения инвестиционной привлекательности сельскохозяйственного землепользования как определение

перспективних напрямлений привлечення капіталу. В умовах становлення в Україні ринкових земельних відносин придбає особу актуальність організація території вночі створених підприємств ринкового типу, котра повинна базуватися на урахування об'єктивних економічних і біологічних законів, котрі діють незалежно від волі і свідомості людей в процесі господарської і природоохоронної діяльності. Така організація території сільськогосподарських підприємств зв'язується з еколого-господарським станом земель і їх благоустроєм. Поетому землеустрій повинен включати в себе систему управлінських і господарських заходів (правових, технічних, економічних, екологічних), котрі забезпечать збереження, виробництво і раціональне використання земель і інших природних ресурсів в інтересах населення даної території і всього суспільства. Ця задача може бути виконана при установці для конкретного ландшафту параметрів інтенсивного, активного, консервативного і природного або близького до природному ландшафту напрямлений використання території. В зв'язі з цим кардинально зростає роль еколого-ландшафтних досліджень.

Ключові слова: земельні відносини, ринок землі, земельна реформа, земельно-ресурсний потенціал, раціональне землекористування, інвестиційно привабливі землі, земель, прогнозування, геоінформаційна модель, капіталізація земель.

ECOLOGICAL AND ECONOMIC NATURAL MANAGEMENT AND THE FORMATION OF LAND RESOURCES POTENTIAL'S INVESTMENT ATTRACTIVENESS

Babmyndra D.I., D. Sc. in Economics, Busha D.V., applicant, Ovcharenko A.V.

*Zaporizhzhya National University
Ukraine, 69600, Zaporizhzhya, Zhukovsky str., 66*

In the article the goals and objectives of environmental-economic nature management by forming investment attractiveness land and resource potential as a scientific prerequisites for the development of land relations in Ukraine. The article deals with the results and some errors careless use of land resources. Outlined the current problems of land relations and solutions. The system of measures for the development of land market relations in Ukraine. Now, in terms of finding an effective model of post-reform agricultural land including agricultural economics and Ukraine in general there is no contradiction in a particularly important and strategic role for their development investments. At the same time, the flow of investment capital in agriculture is characterized by very low dynamics, although the potential of land resources is much higher compared to the potential most European countries. Therefore, during the limited investment resources investment attractiveness of agricultural land as a category is the main criterion on which investment strategy is formed by the investor and investment agricultural policy. In this regard, particular relevance is the question of the definition of investment attractiveness of agricultural land as the definition of the most promising areas of raising capital. In the establishment in Ukraine land market relations is of particular relevance organization of the territory of newly established enterprises market-oriented, which should be based on consideration of objective economic and biological laws that act independently of the will and consciousness in the process of economic and environmental activities. Such an organization the territory of agricultural enterprises linked to ecological and economic condition of the land and their ordering. Because land management should include a system of administrative and economic measures (legal, technical, economic, environmental) which will ensure the conservation, restoration and sustainable use of land and natural resources for the benefit of the population of the territory and the whole society. This can be achieved with the installation options for a specific landscape intense, active, conservative and natural or near natural landscape to the uses of the territory. In this regard, fundamentally, the role of ecological and landscape studies.

Key words: land relations, land market, land reform, land resources potential, rational land use, land investment attractive, forecasting, land use, geographic information system model, the capitalization of land.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Розглядаючи проблеми еколого-економічного природокористування в умовах відносин ринкового типу, не можна не зупинитись на оцінці недбалого використання земель за роки незалежності нашої держави. Особливого значення формування інвестиційно-привабливих земель набуває в періоді «широкомасштабних» земельних перетворень, коли відбувається масовий перерозподіл земельного фонду, реорганізація сільськогосподарських підприємств, створення нових і впорядкування землекористування існуючих господарств.

Відсутність науково-обґрунтованого законодавства стосовно запровадження повноцінного ринку земель у країні та безсистемне використання орних земель, призводить до їх розбазарювання і, як наслідок, до вилучення їх як ресурсу із сільськогосподарського обороту. У цих умовах потрібні спеціальні заходи, щоб уникнути нецільового землекористування, незручностей в організації виробництва і території, розвитку ерозії, інших деградаційних процесів ґрунтів та небажаних екологічних наслідків, завдання збитків ефективно працюючим підприємствам і економіці держави загалом.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Розробка наукової проблематики, пов'язаної з обґрунтуванням напрямів раціоналізації використання та охорони земель, а також формуванням сталого землекористування, в останні роки посилюється. Необхідно, перш за все, відмітити праці таких науковців, як Д. І. Бабміндра [1, 2], І. К. Бистрякова [3], В. М. Будзяка [4], Д. С. Добряка [5], А. Г. Мартина [7], Л. Я. Новаковського [8], А. М. Третьяка [9] та ін. Разом із тим, багато аспектів раціоналізації землекористування, особливо еколого-ландшафтного землевпорядкування сільськогосподарських підприємств в умовах ринкових земельних відносин та оцінки ефективності формування землекористування, залишаються невирішеними і в методичному, і в практичному відношеннях. Деякі з них є дискусійними і потребують фундаментальних наукових досліджень та обґрунтувань.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є дослідження процесу формування інвестиційної привабливості земельно-ресурсного потенціалу в контексті еколого-економічного природокористування, виявлення її позитивних результатів, а також небажаних явищ, які виникли в процесі недбалого та безсистемного використання земель сільськогосподарського призначення, обґрунтування пропозицій щодо подальшого їх використання на перспективу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Земельний фонд Запорізької області має високий продуктивний потенціал. У його структурі переважають землі з родючими ґрунтами. Основна база землеробства розміщена на ґрунтах чорноземного типу. За експертними оцінками, при еколого-економічному землекористуванні і відповідному науковому та ресурсному забезпеченні регіон здатний виробляти продуктів харчування майже у три рази більше.

Незважаючи на високий продуктивний потенціал земельного фонду, область має найгірший екологічний стан землекористування. Тому необхідно детальніше охарактеризувати систему землекористування, що склалась на цей час, та використання земель на перспективу.

Розподіл земельного територіального ресурсу за цільовим призначенням має довільний характер, дотепер економічно та екологічно необґрунтований. Структура й екологічна незбалансованість земельного фонду суттєво знижують ефективність використання та охорони земель, зокрема погіршують природну властивість ґрунтового покриву до самовідновлення, відносну дефіцитність землі як ресурсу територіального розвитку, ускладнюють проведення земельної реформи.

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин можна вважати загальновизнаною серед науковців (а також переважної частини досвідчених практиків сільськогосподарського землекористування) позицію щодо необхідності кардинальної зміни підходів до використання земельного фонду [1, 2].

Помилкові тенденції, які панували впродовж існування командно-вільових методів керівництва сільським господарством і полягали в намаганні постійно збільшувати питому вагу ріллі в складі земельних угідь, призвели до незбалансованого навантаження на природні ландшафти і значної техногенної ураженості ґрунтового покриву, яка в межах області простежується досить чітко. Нехтування об'єктивними законами агроекології спричинило розвиток деградаційних процесів, особливо ерозійних. Такі помилкові тенденції виявилася також у безпідставному залученні в сільськогосподарське виробництво малородючих ґрунтів, використання яких у складі орних земель є економічно збитковим і екологічно неможливим.

Загальновідомо, що за питомою вагою сільськогосподарських і особливо орних угідь Україна радикально відрізняється від провідних європейських держав, де спостерігається певна екологічна збалансованість земель інтенсивного і помірного використання [1, 2, 3].

Сільськогосподарська освоєність земель Запорізької області одна з найвищих в Україні й значно перевищує екологічно обґрунтовані межі (для порівняння: розораність території США – 15,8%, а сільськогосподарських угідь – 35,9%; сільськогосподарська освоєність території Великобританії, Франції, Німеччини – від 28,1% до 31,8%, де частка ріллі становить 40–57,8%). Причиною цього є екстенсивний спосіб ведення землеробства, неприйнятна структура сільськогосподарських земель: при надзвичайно високій розораності в області відносно низька питома вага природних кормових угідь.

Крім того, спостерігається незбалансованість структури посівних площ, що призводить до систематичного порушення сівозмін, негативно впливає на продуктивність орних земель. Одним із негативних наслідків такої ситуації є зростання ерозійних процесів. Не дотримуються агрономічні критерії щодо якості поливних вод, спричиняючи нагромадження в ґрунтах та рослинах важких металів, фтору, пестицидів, нітратів тощо.

Слід зазначити, що упродовж останніх 15 років землеохоронні заходи практично не здійснювалися, що призвело до відповідних негативних наслідків.

Найвідчутнішою є відсутність досконалої системи нормативно-правових документів, які реально регламентували б науково обґрунтоване екологічно та економічно доступне використання земель в умовах наявності численних малих землевласників. Зокрема, це стосується складної й важливої проблеми використання деградованих, малопродуктивних і техногенно забруднених земель, які підлягають перерозподілу за їх інвестиційною привабливістю для використання в інших галузях економіки або, згідно із статтею 172 Земельного кодексу України, консервації [2].

Свого часу ці землі було залучено (подекуди безпідставно) до складу орних угідь, де під впливом процесів деградації (ерозії, засолення, підтоплення тощо) вони значною мірою втратили родючість і перетворилися на орнонепридатні.

Перешкодою до вирішення цієї проблеми є той факт, що переважну більшість деградованих і малопродуктивних земель передано в приватну власність у складі інших орних земель і у відповідних правовстановлюючих документах, що підтверджують право власності на землю, вони зафіксовані як орні. Звичайно, при розпаюванні земель брали до уваги показники їхньої грошової оцінки, що вплинуло на розмір частки (паю), тобто на частку власника припадала в таких випадках більша площа земель, але вони вважаються орними, що в чинному правовому полі не дає можливості здійснювати їх консервацію.

Зазначене стосується не лише орних земель, але й еколого-економічної оптимізації структури угідь взагалі. Під час планування управлінням народним господарством, як уже зазначалося, взято курс на максимально високу сільськогосподарську освоєність (у т.ч. розораність) території. Це призвело до екологічної розбалансованості ландшафтів і розвитку під впливом надмірного антропогенного навантаження згаданих деградаційних процесів [2, 3].

Наразі ситуація мало змінилася. За рівнем сільськогосподарського освоєння та розораності область майже вдвічі перевищила межі, прийняті в цивілізованих країнах.

Сільськогосподарські землі займають площу 2305,1 тис. га, а розораність – 70,1%; ліси та інші лісовкриті площі – 116,5 тис. га, забудовані землі – 93,3 тис. га, відкриті заболочені – 6,7 тис. га, відкриті землі без рослинного покриву – 25,3 тис. га, води – 171,4 тис. га, а на сушу припадає 93,7% (рис. 1).

Звичайно, прямі зіставлення показників розораності різних країн і територій не завжди можна вважати досить обґрунтованими, у зв'язку з очевидною неадекватністю природних умов.

Добросовісне ведення сільськогосподарського та іншого виробництва, яке пов'язане з використанням земельних ресурсів на нових наукових засадах, повинно передбачати всебічне і досконале вивчення еколого-економічних особливостей територій кожного району області.

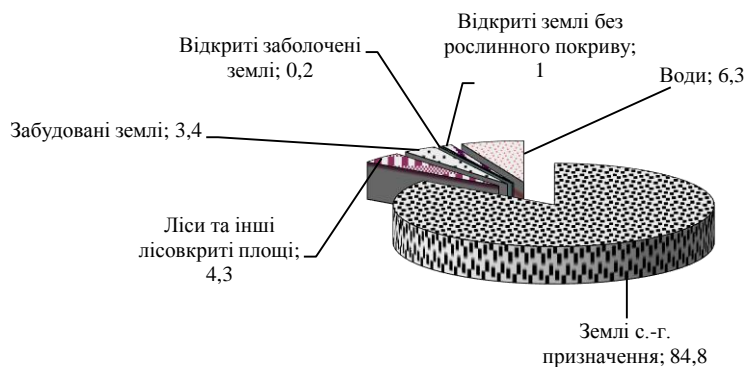

Рис. 1. Структура земельного фонду Запорізької області за функціональним використанням, %
(розраховано автором)

У процесі реформування земельних відносин значно зросла кількість і різноманітність аграрних підприємств, землевласників та землекористувачів, що значно ускладнило регулювання земельних відносин. Проблема еколого-економічного землекористування та охорони земель, насамперед сільськогосподарських угідь, сьогодні стоїть особливо гостро [4].

Земельний фонд області становить 2718,3 тис. га, у структурі якого, як уже зазначалося, переважають сільськогосподарські землі, зокрема під сільськогосподарськими угіддями перебуває 2 248,6 тис. га, ріллею – 1906,1 тис. га, багаторічними насадженнями – 39,1 тис. га, сіножатями – 83,6 тис. га, пасовищами – 219,8 тис. га, а решта – інші землі – під господарськими будівлями і дворами, господарськими шляхами і прогонами та землі, які перебувають у стадії меліоративного будівництва та відновлення (рис. 2).

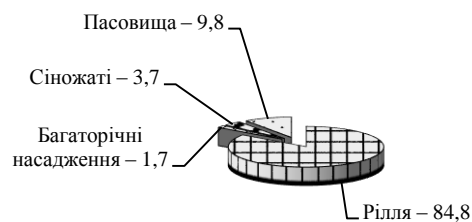

Рис. 2. Структура сільськогосподарських угідь Запорізької області, %
(розраховано автором)

Як один із методів оцінки стану земельних ресурсів щодо їх інвестиційної привабливості, потенційної і фактичної уразливості до антропогенних навантажень запропоновано коефіцієнт стійкості угідь K_c , що являє собою відношення площі умовно стабільних угідь (лісів, чагарників, сіножатей, пасовищ, заповідних земель тощо) до площі ріллі. За цим показником до досить стійких відносяться території, де $K_c > 0,7$, найбільш уразливих – $K_c < 0,3$. До останніх якраз і належить Запорізька область взагалі і степова зона зокрема, K_c яких дорівнює 0,3.

Отже, досягнення оптимізації еколого-економічного землекористування, сталого розвитку землеробства можливе перш за все через формування земельного фонду інвестиційно привабливих земель, а саме зменшення питомої ваги ріллі й збільшення площі екологостабільних угідь у системі заходів щодо консервації деградованих і малородючих ґрунтів орних земель [5, 6].

Запорізька область є одним із регіонів України, де найбільше земель піддається водній і вітровій ерозії. На всій її площі (27,2 тис. км²) ерозійні процеси відрізняються високою інтенсивністю, що пояснюється своєрідними ґрунтово-кліматичними умовами.

В області протягом 1950-1960 рр. безпідставно проводилося масове залучення до складу орних земель значних площ дуже еродованих та малопродуктивних земель, що значно підвищило розораність сільськогосподарських угідь, яка на поточний момент досягла 85%, а Веселівському районі – 95%, Михайлівському – 93%, Великобілозерському і Кам'янсько-Дніпровському – 92%. Це порушило еколого-економічне оптимальне співвідношення між площами ріллі, лук та пасовищ, лісів, водойм, заповідників, вплинуло на розвиток ерозійних процесів.

Природне середовище значною мірою втратило притаманні йому властивості саморегуляції, упродовж останніх 20 років площа еродованих орних земель збільшилась на 25,2%. Наразі водною ерозією охоплено 34,8%, а вітровою – більше ніж 90% площ ріллі. Тепер площа еродованої ріллі становить 1 025,4 тис. га (57,2%), у тому числі слабо- – 641,1 тис. га (33,7 %), середньо- – 281,1 тис. га (15,7%) та сильноеродованої – 103,2 тис. га (5,7 %). Водній ерозії піддано 625 тис. га (34,8%), вітровій – 400,4 тис. га (22,4%) ріллі. Крім цього, у межах області налічується 23,9 тис. га (1,3%) засолених, 24,2 тис. га (1,0%) – солонцюватих і 15,1 тис. га (0,8%) – заболочених орних земель.

Ерозія ґрунтів завдає значної шкоди сільському господарству області. Згідно з розрахунками Державної установи «Інституту охорони ґрунтів України» Національної академії аграрних наук України, повні прямі збитки (втрати від водної та вітрової ерозії) становлять 79,1 млн т (32,3 т на 1 га всіх еродованих земель). Недобір продукції на еродованих землях досягає 4,4 млн ц зерна, 686 тис. ц олійних культур, більше ніж 1 млн ц картоплі та овочевих баштанових, 81 тис. ц фруктів, 5,3 млн ц кормів (у кормових одиницях). Сумарний недобір продукції сягає 11 млн ц зернових одиниць (або 4,5 ц/га).

Земельна реформа визначила вартість сільськогосподарських угідь, від якої стягується земельний податок, орендна плата, відшкодування збитків, заподіяних власникам, землекористувачам, але не вирішила надзвичайно важливої проблеми щодо еколого-економічного землекористування. Стихійні створення нових агроформувань без достатнього науково-методичного, організаційного і фінансового забезпечення характеризуються порушенням практично всіх сівозмін. У 2-3 рази збільшилися площі під культурами, які призводять до суттєвого зменшення вмісту гумусу в ґрунтах, ущільнення орного шару, розширення площі засолених, осолоділих та підтоплених земель.

Стан ґрунтового покриву викликає занепокоєння не лише у зв'язку з ерозійними процесами, що охоплюють більше ніж 30% сільськогосподарських угідь. Рівень продуктивності ґрунтів області, які традиційно належать до високородючих, помітно знизився, що спричинено погіршенням їхніх основних природних властивостей. Утрата гумусу зумовлена не лише змивом, але й незбалансованим внесенням органічних добрив і виносом його з урожаєм.

Кардинально погіршився поживний режим ґрунтів. Існуюча практика внесення добрив не лише нездатна забезпечити розширеного відтворення родючості, а й призводить до виснаження ґрунтів. Загалом стан земельного фонду області треба розглядати як передкризовий, а на певних територіях – як кризовий [8, 9].

Аналізуючи загальний стан використання земельних ресурсів регіону, можна зробити висновок, що землекористування наразі перебуває на першому етапі інтенсивного витрачання природних властивостей сільськогосподарських земель і обмежене в більшості випадків необхідністю їх відновлення.

Агровиробнича група ґрунтів – це показник потенціальної якості земель, який залежить від умілого й дбалоного виробничого використання. Вона застосовується як вихідна одиниця ґрунтового покриву при земельно-оціночних роботах, обліку якості земель та інших проектних роботах, пов'язаних з розробкою заходів щодо еколого-економічного використання й охорони земель.

Радикальні перетворення в сільськогосподарському землекористуванні потребують внесення суттєвих коректив у ставленні до використання земель як природного, виробничого та просторового ресурсу, що обумовлюють еколого-економічні особливості їх використання і напрями охорони.

На жаль, як підтверджується багатьма дослідженнями [1, 6, 9], суб'єкти земельних відносин не дотримуються вимог еколого-економічного землекористування. Збільшуються площі еродованих орних земель, засолених і закислених ґрунтів, відбувається зниження гумусу на орних землях. Разом з тим сумарний рівень землекористування здебільшого досить високий, що достатньо характеризує порушення еколого-економічного використання земельного фонду.

Сьогодні актуалізується питання щодо підвищення цінності земельних ресурсів, створення оптимальних умов для суттєвого збільшення соціального, інвестиційного та виробничого потенціалів земель, перетворення її у самостійний фактор еколого-економічного зростання.

В основу еколого-економічного землекористування покладені критерії, які базуються на класифікації інвестиційно привабливих земель за придатністю для використання в різних галузях економіки. У контексті цієї проблеми дуже відповідальним є визначення напрямів і характеру використання земельних ресурсів, які б поєднували збалансованість завдань з виробництва сільськогосподарської й іншої продукції обов'язковим дотриманням умов охорони навколишнього природного середовища в усіх можливих аспектах та особливим акцентом на збереження ґрунтового покриву і підвищення родючості ґрунтів [9].

Тобто в методичному відношенні основні положення модернізації еколого-економічного спрямування землекористування обґрунтовуються застосуванням класифікаційних підходів, згідно з якими сільськогосподарські землі поділяються за своїм цільовим призначенням на два класи (рис. 3).

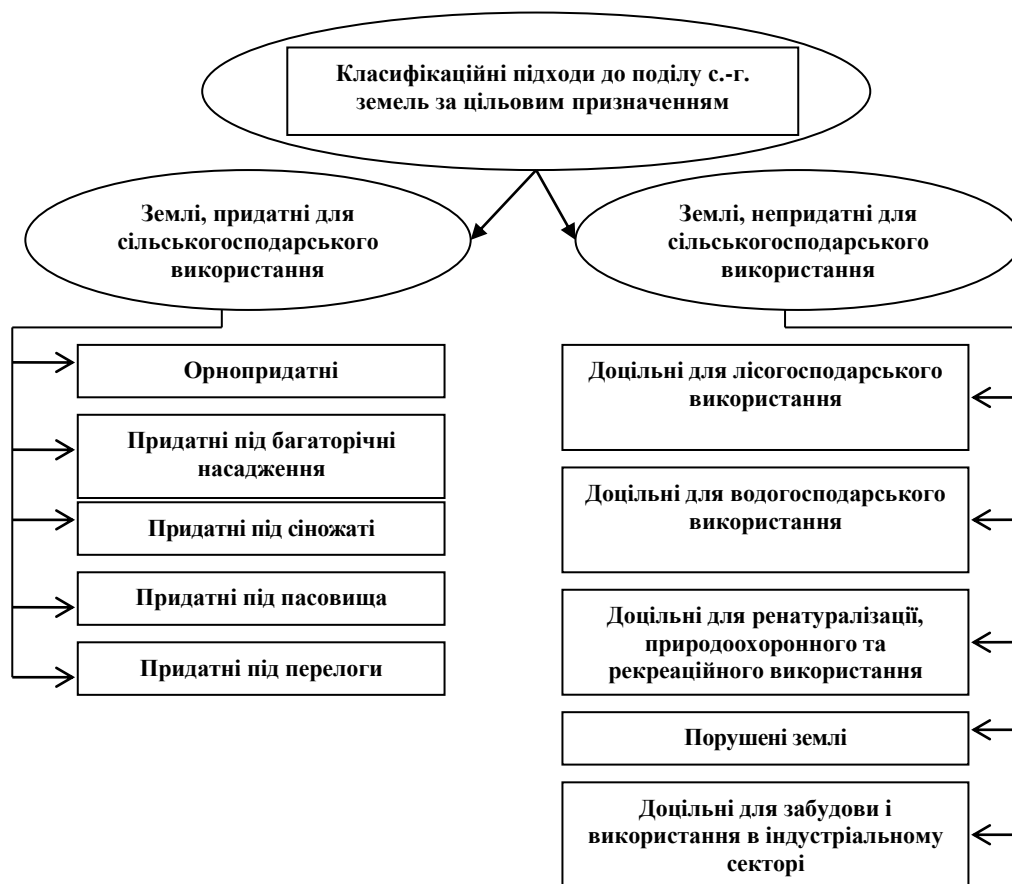

Рис. 3. Схема класифікаційних підходів до поділу сільськогосподарських земель за своїм цільовим призначенням (розроблено автором)

Підходи до використання сільськогосподарських земель ранжируються за принципом зменшення їх рейтингу – від кращих до гірших. Віднесення певних земельних ділянок до того чи іншого класу придатності здійснюється з урахуванням їх інвестиційної привабливості на перспективу. У цьому випадку придатність сільськогосподарських земель залежить від конкретної екологічної й соціально-економічної ситуації (виходячи з існуючої структури земельних угідь і потреби в них у конкретному районі області).

Як доводить досвід зарубіжних держав і України, реальним механізмом упорядкування використання земель, перевпорядкування території і регулювання земельних відносин може бути тільки модернізація еколого-економічного спрямування землекористування, під час якої повинен забезпечуватись перехід до сучасного земельного ладу з новими формами господарювання, землеволодіння і землекористування.

ВИСНОВКИ

Доведено, що передумовами екологізації землекористування є еколого-економічний аналіз сучасного стану використання земельних ресурсів конкретної території. І сільськогосподарські, і несільськогосподарські угіддя переважно експлуатуються без чіткого наукового, еколого-економічного, природоохоронного та соціального обґрунтування. Реалізація на місцях наведених законодавчо закріплених еколого-економічних заходів передусім повинна спрямовуватися на попередження та недопущення такого господарювання на землі, яке суперечить нормам і стандартам щодо охорони й відтворення земель сільськогосподарського призначення.

Запропоновано сформувати фонд інвестиційно-привабливих земель шляхом складання схем землеустрою щодо сучасного використання земель та їх використання на перспективу. Це надасть можливість сформувати повну інформаційну базу щодо сучасного стану і перспектив використання земельних ресурсів з урахуванням можливого цільового (функціонального) призначення земель, що є основою для запровадження еколого-економічного землекористування в умовах ринкових відносин.

Унаслідок реалізації таких заходів буде створено екологічно- та економічно збалансовану агросистему, яка сприятиме підвищенню родючості ґрунтового покриву і забезпечить високу рентабельність вкладених інвестицій. Розроблена схема визначає обґрунтований напрям використання земель, що дасть змогу не тільки зберегти екологічний баланс земельних угідь відповідних сільських, селищних, міських рад, а й збільшити надходження до бюджету. Такі схеми необхідні сьогодні кожній сільській, селищній, міській раді, райдержадміністраціям, податківцям, користувачам та орендарям земель.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабміндра Д. І. Еколого-економічні засади реформування землекористування в ринкових умовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. екон. наук : спец. 08.08.01 «Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища» / Д. І. Бабміндра. — К., 2005. — 35 с.
2. Бабміндра Д. І. Ринок землі: видимі й приховані ризики / Д. І. Бабміндра, А. Г. Мартин // Землевпорядний вісник. — 2008. — № 1. — С. 9—15.
3. Бистряков І. Капіталізація природних ресурсів: механізми залучення інвестицій у сталий розвиток / І. Бистряков, В. Пилипів, О. Луців // Економіст. — 2013. — № 10. — С. 38—41.
4. Будзьяк В. М. Економіко-екологічні основи ефективного сільськогосподарського землекористування: теорія, методологія, практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.00.06 «Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища» / В. М. Будзьяк. — К., 2008. — 41 с.
5. Добряк Д. С. Еколого-економічні засади формування землекористування в ринкових умовах / Д. С. Добряк, Д. І. Бабміндра. — К. : Урожай, 2006. — 334 с.
6. Земельний кодекс України № 2768-III від 25.10.2001 р. [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР). — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.

7. Мартин А. Г. Особливо цінні землі: сучасні проблеми визначення та охорони / А. Г. Мартин, Т. О. Євсюков // Землеустрій і кадастр. — 2009. — № 2. — С. 39—43.
8. Новаковський Л. Я. Соціально-економічні проблеми сучасного землекористування / Л. Я. Новаковський, М. А. Олещенко. — К. : Урожай, 2007. — 276 с.
9. Третяк А. М. Фінансове регулювання використання та охорони сільськогосподарських земель у процесі ринкового обороту / А. М. Третяк // Економіка АПК. — 2007. — № 5. — С. 52—56.

REFERENCES

1. Babmindra, D.I. (2005), "Ecological and economic principles of land reform in market conditions", Thesis abstract for Doc. Sc. (Environmental Economics and the Environment), 08.00.06, Kyiv, Ukraine.
2. Babmindra, D.I. and Martin, A.G. (2008), "The land market: the visible and hidden risks", *Zemlevporiadnyi visnyk*, vol. 1, pp. 9-15.
3. Bystriakov, I.K., Pilipiv, V. and Lutsiv, O. (2013), "The capitalization of natural resources: mechanisms for attracting investment in sustainable development", *Ekonomist*, vol. 10, pp. 38-41.
4. Budziak, V.M. (2008), "Economic and environmental bases of efficient agricultural land use: the theory, methodology, practice", Thesis abstract for Doc. Sc. (Environmental Economics and the Environment), 08.00.06, Kyiv, Ukraine.
5. Dobriak, D.S. and Babmindra, D.I. (2006), *Ekologo-ekonomichni zasady formuvannya zemlekoristuvannya v rinkovih umovah* [Ecological and economic principles of land use in forming market conditions], Urozhai, Kyiv, Ukraine.
6. Verkhovna Rada of Ukraine / *Zemelnyi kodeks Ukrainy № 2768-III vid 25.10.2001 r.*, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (access December 19, 2015).
7. Martyn, A.H. and Evsyukov, T.O. (2009), "Especially valuable land: Modern problems of definition and protection", *Zemleustrii i kadastr*, vol. 2, pp. 39-43.
8. Novakovskyi, L.Ia. and Oleshchenko, M.A. (2007), *Social and economic problems of modern land use* [Social and economic problems of modern land use], Urozhai, Kyiv, Ukraine.
9. Tretiak, A.M. (2007), "Financial regulation of use and protection of agricultural land in the market turnover", *Ekonomika APK*, vol. 5, pp. 52-56.

УДК 330.556:330.332:339.727.22(477)

МОДЕРНІЗАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Колобердянко І.І., к.е.н., доцент, Калантарова А.Р.

Запорізький національний університет
Україна, 696000, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66

koloberdjanko@ukr.net, shezza.holmes@yandex.ru

У статті аналізується стан і тенденції розвитку інституційних систем і механізмів підтримки інвестиційної діяльності в Україні. Визначаються основні напрями модернізації інституційної системи в сфері інвестицій. Розглянуто основні аспекти нормативно-правового забезпечення процесів іноземного інвестування, виділено форми правового регулювання залучення іноземних інвестицій в умовах ринку, перелічено основні нормативно-правові акти регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Розкрито структуру надходження прямих іноземних інвестицій в національну економіку, вивчено динаміку надходжень іноземного капіталу, досліджено стан інвестиційного клімату в Україні за міжнародними рейтинговими оцінками. У статті проаналізовано перспективні напрями вдосконалення управлінського механізму регулювання інвестиційної діяльності. Визначено місце інституційної складової в цьому процесі. Корупція, порушення прав власності і надмірне регулювання бізнесу є ключовими проблемами в українському бізнес-середовищі. У статті висвітлюється розвиток державного регулювання прямих іноземних інвестицій в економіку України, виокремлюються основні інституційні чинники, що гальмують їх надходження та послаблюють роль у забезпеченні стійкості національної економіки. Розглянуто основні позитивні кроки національного уряду щодо удосконалення інвестиційного законодавства. Автори пропонують напрями подальшого вдосконалення